

Omnia mutantur, nihil interit / Све се мења, ништа не пропада [1]

Дијалект уметничког језика Иване Радовановић поседује наглашену звучност савременог глобалног говора, са убедљивим *genius loci* акцентима. Темељи се на бројним цивилизацијским наслагама – од архаичних времена до дигиталног доба, формулисан као преплет мноштва драгоцених нити – античких мислилаца, алхемичара, филозофа и поета, митологије, егзактних и хуманистичких знања, богатог наслеђа визуелне културе, и још много тога.

Рефлексивно-наративну потку њеног стваралаштва одликује тежња да се дефинишу темељни елементи и принципи света и живота, у супстанцијалном духу античких филозофа, док изузетно значајну референцу чине алхемијски аспекти, пре свега, стална тежња за трансформацијом материје, њеног преиначења у духовну вредност, и *vice versa*. У класичним алхемијским списима појам *Artist* означава управо алхемичара посвећеног остварењу *Magnum opus*-а, мајстора који уме да уједини неспојиве супротности, док је К. Г. Јунг запазио како сваки изворни алхемичар гради властиту мисаону зграду.[2] Управо је непрекидни процес трансформације материје, која доноси нове вредности, у средишту уметничког градитељског поступка Иване Радовановић.

Њено стваралаштво одликује, пре свега, процесуалност, затим, снажни, монументални гестови и употреба примарних/природних материјала, као и истрошених продуката индустријске епохе: земља, глина, слама, вуна, јута, канап, гране, стакло, метал, шећер, фабричка колица, железнички прагови. Њихов одабир и третман референтан је комплексном односу према материјалима, пре свега, оним ефемерним, Јозефа Бојса, блиском учењима алхемичара и антропозофа. Такође, уочљиве су и значајне референце са стваралаштвом једног од оснивача радикалног неоавангардног покрета *Arte povera* (Сиромашна уметност), Јаниса Кунелиса, који је тзв. „сирове“ материјале, пре свега, оне повезане са индустријом, транспортом, радом и енергијом, користио као основне језичке кодове свог импозантног опуса. По сензибилитету и појединим поступцима, стваралаштво Иване Радовановић поседује додирне тачке и са делом Илије Шошкића, аутора блиског покрету *Arte povera*, чија је изведба „Максимална енергија, минимално време“, један од амблематских радова уметности последње четвртине 20. века. Такође, одређени аспекти њеног рада упутиће нас и ка „празнинама“ Јусуфа Хаџифејзовића.

У грађењу својих идејних конструкција Ивана Радовановић захвата у широко поље разнородних духовних традиција, користећи их као подстицај, или, у појединим случајевима, преузимајући конкретне цитате. Између осталих, то су: кинески идеограми, „Тибетанска књига мртвих“, стихови Т. С. Елиота, али и црногорског песника Ратка Вујошевића. Она се позива на „Укидање човека“ Клајва Стејплса Луиса, али ћемо у даљим асоцијацијама открити и референце на Тишмину „Употребу човека“ али и капитални Музилов роман „Човек без својстава“.

Стваралаштво Иване Радовановић одвија се превасходно у домену скулптуре у проширеном пољу, где она испољава наглашену тежњу за ослобађањем од свих врста ограничења – од просторних, до формалних. Њене изведбе монументалне су по формату, али и по својој мисаоној и концепцијској супстанци и набоју. Свака честица њених уметничких творевина брижљиво је одабрана, а њихов идентитет до крајности освешћен. Суштинску одредницу њеног рада чини процес – темпоралност, трансформација, трајање и нестајање, реверзибилност. Кроз њена дела константно флукутира време, ништа није статично, нити коначно, све је у покрету, једино су промене сталне, док тензија између трајног и ефемерног, постојаног и трошног, неретко доведена до критичне тачке пуцања, гради темељни значењски и драматуршки заплет. Наглашено рефлексивна и флуидна, укореењена у садашњем времену, њена остварења увек су проткана и софистицираном али бритком ангажованошћу.

Кључни значењски кодови актуелне поставке у Галерији Коларчеве задужбине, амбијенталне целине која обједињује објекте, мобилну монтажну скулптуру, просторну инсталацију, рељефе, виде-запис и фото-документацију, радове настајале од 2020. до 2026. године - јесу обелиск и коцке шећера. Ослоњен на наслов поеме црногорског песника Ратка Вујошевића „Оревуар Монтенегро“, написане 1965. године, видео запис „Сугар Обелиск - Оревуар Монтенегро“, који документује просторно-временску изведбу, *work in progress* у форми упечатљивог *tableau vivant*-а, полазиште је и кључни путоказ за разумевање целокупне поставке. Обелиск, снажно цивилизацијско обележје бременито симболиком, стамени камени монолит који тежи да досегне Сунце, овде је изведен као челична конструкција испуњена коцкицама шећера, те препуштена деловању спољашњих ерозивних сила. У узбудљивом процесу интеракције са окружењем, односно, његове деградације, на крају остаје само испражњена метална конструкција. Поред низа конотација, овај рад се указује и као својеврсни двадесетпрвековни *Vanitas* или *Memento mori* подсећање на (људску) пролазност, изречен језиком савремене уметности.

На тај рад надовезује се објекат именован по истакнутом стиху поменуте Вујошевићеве поеме - „О будуће вријеме да ли си ми туђе“ (што је такође и наслов ове изложбе), бронзани рељеф оивичен коцкицама шећера у металном раму - пролазност претопљена у трајно, обрубљена пропадљивим. Реч је о низу детаља, односно, заустављених тренутака разградње обелиска, преиначених у бронзане сегменте рељефа, трајних меморијски кодова тог процеса. У нашем веку, када тајна губи своју снагу, будући да је готово све видљиво, под надзором, доступно погледу, када више не постоје скривени куткови Земље, са уверењем да она не обитава само у материјалном и видљивом, Ивана Радовановић посвећено и систематично трага за тајном.

„Молитвеник/Prayer for Lost Objects“, одрубљени врх обелиска изведен у црном лиму, постављен на нестабилним, покретним фабричким колицима, са врхом забоденим у тло, и препуштен деструкцији, дијагностикује статус, односно посрнуће савременог света, који више не стреми ка Сунцу, већ ка Хаду.

Мобилна монтажна скулптура „Без назива“, где су на фабричким колицима из напушеног погона архитектонски систематично постављени наноси земље, теракоте, гипса и коцки шећера, заправо, мноштво овековечених и пропадљивих тренутака промене, маестралан је и интригантан преплет трагова процеса трансформације материје.

Целокупно стваралаштво Иване Радовановић прожима време, кретање и процес. Оно што је пропадљиво, односно фазе деградације, она преиначује у чврсте, трајне, традиционалне скулпторске материјале, као што су бронза, гипс или теракота, а потом их опет уводи у дијалог са ефемерним, указујући на сталну трансформацију, на то да је супстанца неуништива, те да она само мења своја обличја.

На крају, вратимо се чувеној латинској сентенци с почетка овог текста - *Omnia mutantur, nihil interit*, коју је Овидије забележио у својим „Метаморфозама“, у првим годинама нове ере, на прелазу две крупне/кључне цивилизацијске епохе, када је отпочела поларизација света, у чијим турбулентним одјецима и даље живимо. Тешко је отети се утиску да се наша планета управо сада налази на исто толико интензивној, значајној и крупној цивилизацијској прекретници, као у време када је песник написао своје „Метаморфозе“. И управо у таквом временском контексту, позиционирано је стваралаштво Иване Радовановић, која се, егзистирајући над ризичним понором, храбро суочава са његовим дубинама, уверена да се све мења, и да ништа не пропада.

Данијела Пурешевић

историчарка уметности

[1] Сентенца из епа „Метаморфозе“ римског песника Овидија, која је написана у првим годинама 1. века нове ере. У почетним стиховима овог епа песник је записао: *In nova fert animus mutatas dicere formas / corpora* - чиме је наговестио да у свом капиталном делу, пре свега, жели да се бави преображајем и сталним променама.

[2] C. G. Jung, „Психологија и алкemiја“, Naprijed, Zagreb, 1984, стр. 299.